

Beata Filipiak

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu

**RECENZJA KSIĄŻEK AUTORSTWA
PROF. UE DR HAB. DOROTY KORENIK:
„ODPOWIEDZIALNOŚĆ BANKU KOMERCYJNEGO.
PRÓBA SYNTEZY”^{*} I „O ROLI SŁUŻEBNEJ BANKÓW
KOMERCYJNYCH”^{**}**

Problematyka będąca przedmiotem rozważań obu komplementarnych względem siebie książek prof. Doroty Korenik bezsprzecznie należy do oryginalnych i nowatorskich. O ile na temat roli banków komercyjnych ukazało się już wiele pozycji w polskim piśmiennictwie ekonomiczno-finansowym (przy okazji prezentacji tematyki bankowości, ekonomiki sektora bankowego bądź pośrednictwa bankowego, a szerzej – finansowego), o tyle zagadnieniom roli służebnej w kontekście funkcji pełnionych przez banki komercyjne wobec różnych jednostek gospodarujących oraz społeczności lokalnych nie poświęcono zbyt wiele miejsca lub miały one charakter marginalnych spostrzeżeń. W odniesieniu do społeczności lokalnych sygnalizowano przede wszystkim kwestię „porzucania” przez banki komercyjne pewnych społeczności lokalnych, które z punktu widzenia banku są mniej dochodowe lub nie rokują nadziei na osiągnięcie szybkiego zysku w operacjach z klientami (np. społeczności wiejskie, na obszarach zagrożonych wykluczeniem społecznym).

Pewne uwagi dotyczące odpowiedzialności sektora bankowego pojawiały się w kontekście dyskusji nad etyką czynności bankowych, w ocenach prawidłowości realizacji procedur kredytowych czy przy komentarzach dotyczących problemów tzw. prania brudnych pieniędzy w operacjach bankowych bądź związanych z upadłościami banków czy też z wyludzeniami kredytów przez nieuczciwych kredytobiorców. Zagadnieniom odpowiedzialności banków komercyjnych nie poświęca się zbyt wiele uwagi ani w literaturze przedmiotu, ani w specjalistycznych, branżowych opracowaniach. Porusza się je wprawdzie bardzo skrótowo i pobieżnie w nielicz-

^{*} D. Korenik, *Odpowiedzialność banku komercyjnego. Próba syntezy*, Difin, Warszawa 2009, 340 s.

^{**} D. Korenik, *O roli służebnej banków komercyjnych*, UE, Wrocław 2009, 123 s.

nych znanych mi artykułach lub rozdziałach książek z zakresu bankowości. Podkreśla się tam z reguły, że bank komercyjny jest (lub powinien być) instytucją zaufania publicznego, specjalnie nie rozwijając tego wątku.

Nadmieniam, że miałam możliwość zapoznania się w pełni z opiniami recenzentów wydawniczych prof. dr hab. Wiesławy Przybylskiej-Kapuścińskiej i prof. zw. dr. hab. Andrzeja Gospodarowicza. Całkowicie zgadzam się z opinią prof. W. Przybylskiej-Kapuścińskiej, iż w polskiej i zagranicznej literaturze bankowej „trudno byłoby znaleźć, choćby zbliżone – w sensie tematyki i zakresu merytorycznego rozważań jak w »Odpowiedzialności banków komercyjnych...« – dzieło tak kompleksowo traktujące o różnych płaszczyznach odpowiedzialności powstającej i wynikającej z funkcjonowania sektora banków komercyjnych we współczesnej gospodarce rynkowej, tak lokalnej, jak i krajowej”.

Bardzo dobrze się stało, że Autorka pokusiła się o przygotowanie dwóch pozycji, które wzajemnie się dopełniają. Można by rzec, że rozdział 5 (a szczególnie podrozdział 5.1.2) książki na temat odpowiedzialności banków komercyjnych nie mógłby powstać i być dobrze, w naukowy sposób rozpoznany i wyjaśniony, gdyby zabrakło merytorycznych rozważań na temat roli służebnej, z którą ta odpowiedzialność się łączy i z której wynika. W ten sposób obie publikacje tworzą spójną, niemal nierozzerwalną całość.

W efekcie Autorka wnosi ważny wkład do rozwoju wiedzy naukowej na temat roli banków komercyjnych, ich odpowiedzialności, powiązań między badaną rolą i odpowiedzialnością czynników określających tę rolę, zakresu źródeł nieodpowiedzialności banków komercyjnych w kontekście przypisanej im roli, perspektyw zmian w odpowiedzialności, jaką banki komercyjne będą zmuszone (ze względów prawnych lub ekonomicznych) podjąć, by przetrwać. Jest to wkład ważny i aktualny, szczególnie w kontekście ostatnich wydarzeń na rynkach finansowych (tzn. w kontekście globalnego kryzysu finansowego).

Profesor Dorota Korenik jest zdania, że bycie instytucją zaufania publicznego wiąże się niewątpliwie z odpowiedzialnością, z którą mamy do czynienia, gdy bank odgrywa tzw. rolę komercyjną i tzw. rolę służebną w celu polepszania dobrobytu społeczeństwa i poszczególnych społeczności lokalnych, w których funkcjonuje. W pierwszej roli bank występuje jako pośrednik finansowy i z tą działalnością związana jest głównie tzw. odpowiedzialność makroekonomiczna, ale nie tylko – także pośrednio – tzw. odpowiedzialność mikroekonomiczna. Druga rola banku obejmuje przede wszystkim społeczną odpowiedzialność biznesu bankowego. Tego rodzaju odpowiedzialność budzi wiele kontrowersji i emocji w środowisku bankowym i otoczeniu banków zarówno w Polsce, jak i na świecie. Niewłaściwe postrzeganie banków wiąże się często z tym, że starają się one nie podejmować tej odpowiedzialności bądź realizować ją w ograniczonym zakresie.

W ramach społecznej odpowiedzialności biznesu bankowego banki powinny wносить wkład „w podnoszenie kultury i świadomości ekonomicznej społeczeństwa” oraz „angażować się w prewencję przeciw wykluczeniu społecznemu wzmaganiem

przez wykluczenie finansowe i przeciw wykluczeniu finansowemu znacznej części społeczeństwa pod wpływem procesów globalizacyjnych”. Co ważne, na te znaczne części społeczeństwa składają się całe społeczności lokalne. W pełni zgadzam się z opinią prof. A. Gospodarowicza, iż „dobrze się stało, że Autorka monografii na temat odpowiedzialności poświęciła wiele miejsca tej właśnie odpowiedzialności banku. Właściciele oraz zarządzający bankami często nie rozumieją, że niepodejmowanie tego rodzaju odpowiedzialności wiedzie ku schyłkowi bankowości”.

Recenzowane pozycje, oprócz znamion innowacyjności tematyki badawczej, mają dodatkowe walory – zarówno naukowe, dydaktyczne, jak i aplikacyjne – dla prawidłowego funkcjonowania rynku pośredników finansowych (bankowych). Jednocześnie są doskonałym przewodnikiem po złożonej problematyce i zawiłościach ram odpowiedzialności pozostającej w ścisłym związku z działaniem banków komercyjnych. Uświadamiają one wielość i różnorodność przekrojów, w których rozpatrywana może być odpowiedzialność pośrednika finansowego, jakim jest współczesny bank komercyjny.

Jednocześnie to, co jest w obu pozycjach najbardziej cenne i wartościowe, to sposób narracji umożliwiający czytelnikowi w sposób uporządkowany i przejrzysty, prosty (choć tematyka nie jest łatwa) wchodzić na kolejne etapy poznania swoistej filozofii odpowiedzialności banku komercyjnego. Autorka dokonuje tego w przekrojach różnorodnych funkcji spełnianych przez banki, na różnych poziomach abstrakcji, w odmiennych warunkach gospodarowania – systemowo i przestrzennie – czy też w odniesieniu do poszczególnych grup podmiotów gospodarujących bądź społeczności lokalnych. Sposób prowadzenia wątku rozważań nad odpowiedzialnością i rolą służebną banków komercyjnych jest bez wątpienia bardzo interesujący, a jednocześnie pasjonujący dzięki wieloaspektowości ujęć i dogłębności analizy sytuacyjnej umocowania przedmiotowego problemu obu monografii.

Kwestia odpowiedzialności banków komercyjnych została przez prof. Dorotę Korenik potraktowana w wielu ujęciach, tworząc swoistą macierz ich zakresów, w zależności od przyjętych kryteriów, takich jak: podmiotowe, przedmiotowe, skali oddziaływania, skali złożoności czy funkcji (zadań) spełnianych przez banki w nowoczesnej gospodarce rynkowej i w całym systemie społecznym. Autorka podjęła trud wskazania i przeanalizowania stopnia wzajemnych uwarunkowań i powiązań tych różnie postrzeganych i interpretowanych rodzajów odpowiedzialności banków komercyjnych, co jest zadaniem bardzo trudnym i szalenie ambitnym, wymagającym wysoce konsekwentnej dyscypliny twórczej i ogromnej erudycji badawczej do zmagania się z tak szerokim zakresem pojęcia odpowiedzialności, w bogactwie jej konfiguracji, w tym w powiązaniu z rolą służebną banków. Profesor Dorota Korenik spięła niejako te tak różnorodne aspekty odpowiedzialności i roli w zaskakującą panoramę współzależności, nie stroniąc też od analizy ewolucyjnej, tak przedmiotowej, jak i czasowej.

W Jej rozważaniach poczesne miejsce zajmują najnowsze formy, rodzaje, ujęcia i paradygmaty analiz teoretycznych umożliwiające zakotwiczenie odpo-

wiedzialności banków komercyjnych, w bardzo żywych i aktualnie szeroko komentowanych oraz coraz bardziej popularnych koncepcjach społecznej odpowiedzialności biznesu.

Podobnie jak w monografii na temat odpowiedzialności banków komercyjnych, tak i w pozycji dotyczącej ich roli służebnej struktura rozważań wywodu sprzyja inspiracji intelektualnej, ponieważ skłania do refleksji nad złożonością zagadnienia roli służebnej banków komercyjnych (a cóż dopiero kwestii odpowiedzialności z tą rolą i dodatkowo rolą komercyjną powiazaną) rozpatrywaną z różnych punktów widzenia i uświadamia bogactwo treści z nią związanych. Jednocześnie z racji wielowymiarowości spojrzenia Autorki misja banków komercyjnych została ukazana w szerokiej perspektywie nawiązującej do odmiennych dyscyplin wiedzy. Świadczy to o szerokich horyzontach badawczych prof. Doroty Korenik. Autorka prowadzi swój wywód w formie interesujących i ambitnych refleksji, co sprzyja pogłębionej analizie funkcjonowania banków komercyjnych w kontekście ich służebnych i kreatywnych funkcji mikro-, mezo- i makroekonomicznych. Bliskie są Jej najbardziej aktualne zagadnienia interpretacji roli służebnej sektora bankowego wynikające z przemian w postrzeganiu klasycznej bankowości i banków komercyjnych w gospodarce rynkowej i społeczeństwie pozostającej pod wpływem zarówno strategii lizbońskiej, zaleceń Komisji Europejskiej, jak i najnowszych paradygmatów nauk finansowych.

Na tle problematyki roli służebnej banków komercyjnych prof. Dorota Korenik przedstawia w postaci swobodnego i przystępnego – przy tym w pełni kompetentnego i profesjonalnego merytorycznie przekazu – kwestie związane z istotnymi problemami sektora bankowego wynikające z obsługi kredytowej różnych uczestników rynku. Omówiła Ona także najnowsze tendencje w rozwoju bankowości i jej rozmaitych segmentów, wskazując na aktualnie ważne jej problemy w kontekście globalizacji czy też równości szans kredytobiorców i ekobankowości.

Podsumowując opinię na temat obu tych monografii traktowanych jako pozycje wzajemnie się uzupełniające, tworzące spójną całość, mogę z pełnym przekonaniem rekomendować je czytelnikom wywodzącym się ze środowiska naukowego, a także praktykom bankowym, a nawet młodym adeptom bankowości i finansów. Recenzowane publikacje znajdują się z pewnością wśród poszukiwanych publikacji z zakresu bankowości i finansów w szczególności na rynku polskim, stanowiąc zarówno bardzo cenne pozycje dla specjalistów z obu tych dziedzin, jak i wartościowe publikacje dydaktyczne dla studentów kierunków zarządzania i ekonomii, a ponadto stanowić będą asumpt do refleksji dla praktyków sektora bankowego nad jego misją we współczesnym świecie (w tym także w społecznościach lokalnych) godzącą cele ekonomiczne ze społecznymi w kontekście zrównoważonego rozwoju i społecznej etyki biznesu bankowego.

Obie pozycje łącznie rekomenduję do stosownej indywidualnej nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla nauczycieli akademickich.